

на еднокръвностъ и друго — върху тая на угрози срѣщу първитѣ. Така, още при Батбай, посочванъ като Аспаруховъ братъ, прабългаритѣ при Азовскитѣ крайбрѣжия и рѣката Кубанъ сж били притиснати отъ Хазаритѣ и принудени да идатъ около Казанъ, гдѣто и основаватъ царство съ столица Болгаръ¹⁾. Не само хазарското движение, но и други такива неславянски и тюркски народи ще сж принудили разпрѣсването на останалитѣ четири прабългарски орди, ако не и самото раздробяване на „голѣмия прабългарски народъ“ на 5 орди, както почти легендарно е прѣддано у тъмнитѣ източници за слѣдъ смъртъта на Кубрата. Движението на Аспаруха за подъ Дунава не е спонтанно, нито авантюра. При оня кипежъ на народитѣ немислимо е щото една орда отъ 50,000 войници, а още по-малко отъ 50,000 души (отъ двата пола и разни възрасти) да уцѣлѣе съ разсѣотъ на грандиозни перспективи. Въпроситѣ вече за пасивното коопериране на поддунавскитѣ славяни въ това Аспарухово прѣдприятие или за активно такова, както загатва професоръ Златарски, сж само допълнителни. У историцитѣ, въобще, въпросътъ за прабългарското движение отъ южна Русия за подъ Дунава не е достатъчно уясненъ. У насъ пѣкъ много бѣгло се минава въпросътъ за прабългаритѣ отъ врѣмето на Аспаруха до прѣтопяването имъ между Балканскитѣ славяни, за който извънредно интересенъ развой не туряме ни начало ни край. Въ тоя въпросъ съвсѣмъ неумѣстно се ангажира славянското ни честолюбие. Колкото и да сме днесъ по езикъ и даже битъ повече славянски народъ, отколкото пославянченъ тюркски елементъ, ние имаме видни пра-

¹⁾ Волжкитѣ прабългари сж били обѣрнати въ мохамедани, бидейки до това врѣме езичници, прѣзъ епохата на руския Владимиръ. Интересно е, обаче, че къмъ срѣдата на IX-я вѣкъ между поддунавскитѣ прабългари е имало мохамедански мисионери. Тукъ е въпроса: дали тия мисионери сж били араби, каквито помохамеданчиха волжкитѣ прабългари, или пришелци мохамедански волжки прабългари. Въ грамотата на папата Николай (866 г.) се споменуватъ „сарацински“ (мохамедански) книги у поддунавскитѣ прабългари (вече славяно-българи): *libri profani, quos a Saracenis vos abstulisse ac apud vos habere perhibetis*. Нѣщо повече: за български мохамедани се споменува и въ българския номоканонъ отъ XIII-то столѣтие (ср. Караджичъ въ Иречекъ, Ист. Болг., 165).